

Verzet het verzet

De redactie

Het had iets aandoenlijks: de bonte bende van slogans, spandoeken en demonstranten die op 8 mei het Kunstenfestivaldesarts op gang trapte op het bordes van de Brusselse Beurs. Ze hadden er de jongste dertig jaar nog al gestaan, sommigen zelfs elke week. Toen hadden ze hun vuist geheven tegen de invasie van Irak, voor een verbod op uraniumwapens, tegen het Sint-Annaplan van de regering-Martens, voor de Catalaanse onafhankelijkheid, tegen de nachtvluchten boven Brussel, voor de vrijlating van Ali Aarrass, tegen de kwalijke zeden van Berlusconi, voor de juiste verloning van gewetensbezwaarden, tegen de derde ambtstermijn van president Nkurunzina van Burundi, en voor nog twintig andere goede redenen om weer de vaan te hijsen, de banderol te ontrollen en door metalige megafoons het zwijgen te verbreken.

Het was kunstenaar Anna Rispoli die hen opnieuw in het verzet verenigd had, als één gedeeld protest voor het publieke recht op protesteren. Het resultaat had meer iets van een terug tot leven gewekte museumcollectie: demonstranten gedemonstreerd. Van sommigen was de strijd nog lang niet gestreden, de meesten hadden de hunne verloren. Ere aan de onverzettelijken. Ze buigen noch barsten. Ze verstenen en verweren in hun verweer. Net omdat hun deze keer wel het oor geleend werd, door een grote schare festivalpubliek, werd hun verzet totaal ontwapend. Ziedaar de paradox van protest: wordt het opgepikt, dreigt het meteen af te botten. Elk protest dat een prentje wordt, dat finaal in het plaatje past, plast voorgoed naast de pot. Het resultaat op de trappen van de Beurs kon niet anders dan aandoenlijk zijn: de hele verzetsgeschiedenis als geprogrammeerde tegencultuur.

Misschien valt daar iets uit te leren, nu door heel Europa opnieuw een geest van contestatie waart. Petities, massaconcentraties, betogingen, sit-ins, hashtags, zelfs nationale stakingen: je had ze de afgelopen maanden maar voor het uitkiezen. Zowat elke dag kon de rasactivist, en intussen ook steeds meer de brave burger, een nieuw afspraakje prikken op de vaste menukaart van het verzet. Tegen racisme, tegen seksisme, tegen de indexsprong, tegen de besparingen, tegen groeiende ongelijkheid, tegen nieuwe vrijhandelsverdragen, voor een alternatief... Het land lijkt zich te roeren, om het niet gewoon een Europese Lente te noemen. Defaitisme vervelt tot voorzichtig enthousiasme. Yes, het gelijk kiest weer onze kant!

Alleen lijkt die confrontatie tussen de macht van verandering en de kracht van verweer soms ook zelf het slachtoffer van TINA: het idee dat er geen alternatief is voor onze vaste vormen van verzet. Er is verontwaardiging. Er is kennis over mogelijke alternatieven. Er zijn structuren die een en ander kunnen vertalen in een bredere aanspraak. Wat ontbreekt, zijn de manieren waarop dat moet gebeuren, om verontwaardiging te koppelen aan verrassing, en zo echt een verschil te maken. Verzet is een vormkwestie geworden. Zo groot de noodzaak tot opstand, zo groot ook

het gevoel dat er verbeelding mist. De pancarte is snel beschilderd, het stakerspiket snel weer opgesteld. Maar moet het vandaag niet creatiever?

Het spel wagen

Dit nummer doet een poging om onszelf opnieuw te inspireren. Verzet waartoe? Verzet waartegen of waarvoor? En vooral: hoe? Kunnen de kunsten het klassieke verzet verzetten? Elk artikel onderzoekt een andere vorm van mogelijk verweer. **Rudy De Leeuw, Pieter De Buysser en Rachida Aziz** openen het debat rond de samenwerking tussen vakbonden, cultuur en middenveld. In een klimaat dat elke solidariteit uiteen speelt, is verbindingen maken al vanzelf een opstand. Of moet het juist starten bij elk van ons afzonderlijk, vanuit de metafysica van innerlijke ongehoorzaamheid? **Christof Grootaers** schrijft zinnen voor boven het bed: 'Wie van ons durft uit de rangen te treden? Wie durft de bewonderenswaardige orde te doorbreken? Wie heeft het lef krom te noemen wat ook krom is?' Elk verzet begint in de spiegel.

Wij zijn vergeten dat we soeverein zijn, noemt **Harald Welzer** dat. De Duitse auteur van *Zelf denken* sterkt de burger aan de basis om terug zijn politieke verantwoordelijkheid te nemen, en gelooft in kunstenaars om die civiele avant-garde mee vorm te geven. Makkelijker gezegd dan gedaan, maar Welzer duidt wel op een centrale knoop: het verschil tussen 'politiek' en 'de politiek'. Veel verzet is nog te vaak afgericht op het beleid, terwijl het beleid is afgericht op experts. Zo zit het spel vast. Het alternatief ligt voor Welzer in zelf de zaken in handen nemen, door van onderuit de hele samenleving te herpolitiseren. **Thomas Goorden** spijs die oproep in zijn bijdrage met een flinke geut optimisme: het spel meespelen ligt in de spelregels omspelen. Veel protest bevestigt de spelregels juist. Voor of tegen?

Dat is inderdaad de hamvraag. Wie louter tegen de gang der dingen betoogt, dreigt zichzelf steeds makkelijker te diskwalificeren als 'conservatief' en 'reactionair'. Wie nee zegt, zal niet snel een ja krijgen. Maar is ja dan het nieuwe nee? Constructieve voorstellen hebben in elk geval wel het voordeel dat ze nieuwe lijnen uitzetten, dat ze zelf de agenda bepalen. In het voetbal heet dat 'naar voren spelen' en 'je spel opdringen', in plaats van in het defensief te kruipen. Precies daar zijn kunstenaars meesters in. **Andrea Zittel** doet het door haar hele praktijk onafhankelijk en ecologisch te maken, **Pedro Costa** door vertraging, verdieping en herhaling. De weg is lang, weten we. Maar er zijn zoveel meer wegen om er te geraken. Van bezetting tot parodie: ziehier een hele waaier van verweer. Ga er gerust even voor verzitten.

'Ja is het nieuwe nee': onder die titel presenteert rekto:verso dit nummer op dinsdag 23 juni in Frascati in Amsterdam, met live bijdragen van onder meer auteur Lieven De Cauter.